

Jenter og hest

Stallen som arena for sosialisering og mestring

Ella Koren og Bente Træen

Hvorfor har hesten en så betydningsfull rolle i mange unge jenters liv? Denne artikkelen bygger på dybdeintervjuer med jenter som driver med hest, og observasjoner av livet på Tromsø Rideskole. Jentene framhevet mestring som et sentralt tema i intervjuene. Gjennom å kontrollere og samhandle med hesten lærer jentene noe om å påvirke sine sosiale omgivelser. De lærer om sine egne muligheter snarere enn begrensninger knyttet til det å være jente. Derfor er hest som hobby også viktig i utvikling av identitet.

Hesten er et stort, muskuløst og potensielt farlig dyr, som det gjelder å kunne kommunisere med og beherske. Det å drive med hest har tradisjonelt vært knyttet til maskuline aktiviteter. Fra å være arbeidsredskap er hesten i dag mest hobby og kosedyr. Den som oppsøker en rideskole, vil også fort bli oppmerksom på hvor jentedominert denne hobbyen er blitt. Denne observasjonen reiser flere hittil ubesvarte spørsmål. Hva er det med jenter og hest? Hva driver jentene med i stallen? Hvordan forholder de seg til hverandre? Hva betyr det for jenter å mestre og kommunisere med dette store, maskulint forbundne dyret? På hvilken måte kan hest som hobby påvirke unge jenters identitetsutvikling og selvbilde? En forskergruppe satte seg fore å besvare disse spørsmålene.

Det er gjort lite forskning som direkte omhandler temaet jenter og hest. Implisitt i annen litteratur er det likevel mulig å gjenkjenne aspekter som vil kunne være med på å belyse jentenes engasjement. Dette vil først og fremst gjelde forskning knyttet til hest brukt i terapeutisk sammenheng. Forskning har vist at intervensjonsprogram som benytter hesteridning, kan ha en terapeutisk effekt på mennesker som lider av ulike psykologiske problemer,

inkludert atferdsproblemer, og også en positiv effekt på mennesker med ulike typer handikap eller funksjonshindringer (DePauw 1986, Fox, Lawlor og Luttges 1987, Biery og Kauffman 1989, Mason 1989, Cawley, Cawley og Retter 1994, Millard 1995, Copeland-Fitzpatrick og Tebay 1998, Bøhn 1999, Karol 2000, Lehrman og Ross 2001).

Hesten er også blitt gjenstand for analyse i psykiatriske casestudier. Schowalter (1983) beskriver en case hvor han mener hesten fungerer som beskytter mot angst for objekttap, tap av kjærlighet, kastrasjon, og superego-fordømmelse. Som mennesker har hester ulik personlighet (Anderson, Friend, Evans og Bushong 1999). Ryttere bruker begrepet *partnerskap* for å beskrive den type forhold de bestreber seg på å få med hesten(e) de rir (Wipper 2000). Det å passe sammen, gjensidig respekt, tillit og en tett kommunikasjon er alle vesentlige komponenter i så måte. Samvær med hest syntes å gi mennesket trygghet og selvtillit og et omsorgsansvar (Wang 1988).

Millard (1995) evaluerte et intervensjonsprogram rettet mot skoleungdom hvor halvparten var medisineret grunnet ADHD, depresjon eller bipolar lidelse. Basert på en forståelse av at moralutvikling, selvfølelse og atferd i høy grad vil være influert av kvaliteten på sosiale og relasjonelle erfaringer, ble hesten brukt som et middel til å korrigere utviklingen hos ungdommene. Intensjonen var å påvirke affektive forhold knyttet til selvtillit, influere på kognitive aspekter ved moralutvikling samt styrke atferdsdelen av konfliktløsningsferdigheter. Intervensjonen hadde effekt og viste overførbarhet til dagligdagse sammenhenger. Samspillet i de ulike relasjoner kan initiere utvikling. Sosial samhandling kan skape forståelse av forholdet mellom en selv og andre og dermed av handlingenes mening og ens egne muligheter (Haavind 1989).

I 1995 foretok Tore Bjerke ved Norsk institutt for naturforskning en spørreundersøkelse blant barn opp til 13 år (*Aftenposten* 2001). I alt 33 prosent av jentene svarte at det de ønsket seg mest av alt, var egen hest. Bjerke konkluderte med at mye av årsaken var at kjæledyr, til forskjell fra mennesker, alltid vil opptre lojalt og være til stede uavhengig av våre prestasjoner. Hesten vil kunne være et trygt og godt selskap, mens menneskelige relasjoner kan ha islett av rivalisering, sjalusi og urettferdig behandling.

Ved å studere samspill i relasjoner, kan vi gjøre en analyse av atferd og utsagn for å se på hvordan tilbakemeldinger og erfaringer kan være identitetsskapende. Formålet med denne studien er å utforske hvilken mening og betydning hesteinteresse kan ha for unge jenters sosialisering og utvikling. Analysene vil ses i lys av flere psykologiske og sosiologiske teorier om hvordan mennesker sosialiseres og utvikler seg i samspill med sine omgivel-

ser (Bronfenbrenner 1979), teorier om utvikling av selvforståelse, kjønnsidentitet og kjønns-spesifikk sosialisering (Haavind 1993, Holland mfl. 1998), troen på egen evne til mestring (Bandura 1977) og behovsteori (Connell og Wellborn 1991).

Metode

I denne undersøkelsen analyseres data innhentet fra dybdeintervjuer med jenter på Tromsø Rideskole. Studien innbefatter også deltakende observasjoner. På rideskolen er det oppstalling av 43 hester (13 rideskolehester, resten privateid). Det er tre fast ansatte, én daglig leder, én stallarbeider og én ridelærer, og den er organisert i en ryttersportsklubb- og en rideskoledel. De elevene som er kommet så langt at de er begynt å konkurrere, kommer inn under ryttersportsklubben. Rideskolen tilbyr også handikapridning og har et samarbeidsprosjekt med oppvekstkomiteen i kommunen i forhold til ungdom som er skolelei. Rideskolen består av tre bygninger i tillegg til ridehallen. De omtalte hestene var samlet i en stall. Det var livlig aktivitet i bygningen med kontor, garderobe og kafé. Jentene opplyste å tilbringe en god del tid i kafeen, de så på TV eller bare pratet. Den ble beskrevet å ha en viktig funksjon som sosialt samlingssted i tillegg til stallen. I stallen defineres jentene som kurselever, hestepassere, stallgjengjenter eller hesteeiere. Det eksisterer en implisitt rangordning, hvor innsats, interesse og kompetanse kvalifiserer for avansering. Det finnes klare regler for oppførsel i stallen og på rideskolen for øvrig. Overtredelse av disse medfører ulike sanksjoner, med utvisning som en ytterlighet.

Utvalget

Denne undersøkelsen er basert på informasjon fra 7 jenter. I studier av denne type varierer antall intervjuer fra 5 til 15 personer (Kvale 1997, Creswell 1998). Historiene eller den innholdsmessige betydning av utsagnene begynte å gjenta seg etter 3–4 intervjuer. I kvalitative studier er dette forhold man vurderer som grunnleggende for å kunne foreta en analyse, og som vil være en indikator på om utvalget er stort nok. Aldersspennet på informantene var 13–30 år. De hadde drevet med hest og ridning i 6–10 år, én jente hadde ridd i 20 år. Én informant var ansatt på rideskolen. De er rekruttert gjennom personlig bekjentskap, etter snøballmetoden og gjennom oppslag på rideskolen om å stille opp til intervju.

To av jentene i utvalget hadde skilte foreldre, og alle hadde søsken. Ingen beskrev problematiske hjemmeforhold, verken sosialt eller økonomisk. Jentene hadde venner, både på rideskolen og utenfor, og alle beskrev seg selv «sånn midt på treet» når det gjaldt skoleprestasjoner. Alle hadde et sterkt engasjement for hobbyen hest og ridning. De tilbrakte de fleste helgene samt 1–2 ettermiddager i uka i stallen.

Intervjuene ble foretatt på rideskolen eller hjemme hos jentene, og hvert intervju varte 45–60 minutter. Et semistrukturert dybdeintervju ble utformet og gjennomført i forhold til selekterte temaområder. Under intervjuingen er det stilt utdypende spørsmål eller kontrollspørsmål for å sikre at intervjueren har forstått det samme som informanten. Alle intervjuene ble tatt opp på bånd og ordrett transkribert. Sitatene er redigert for å øke lesbarheten. Tolkningen av funnene er preget av de føringer som er lagt av teoretisk perspektiv og valg av litteratur som danner utgangspunkt for analysen. Tolkningen reflekterer til en viss grad også forskerens tanker og synspunkter. I denne undersøkelsen er hovedfunnene identifisert ut fra hvor ofte temaene er omhandlet, direkte og indirekte, hvilken vekt de er tillagt i det enkelte intervju, og hvor ofte de gjentas over intervjuer.

Jeg er sjefen over hesten!

Self-efficacy (Bandura 1977) handler om troen på egen evne til å ha innflytelse på og kontrollere hendelser og handlinger i livet. Individets *self-efficacy*-oppfatning følges av affekter som gjennom motivasjon, kognisjon og affektive påvirkningsprosesser vil influere på atferd. Opplevd *self-efficacy* affiserer alle faser av personlig endring, hvilke valg man tar, og hvordan man selekterer sine omgivelser (Bandura 1982). Forestillinger eller skjema knyttet til *self-efficacy*, skapes i dynamisk samspill med disse miljøene. I sosial praksis anses mestringserfaringer å være den viktigste måten man kan skape en sterk og vedvarende tro på egne evner til å kontrollere sin livsverden på (Bandura 1986).

Atferd justeres etter hvordan man individuelt oppfatter *self-efficacy* og de sosiale omgivelsene. De som mener å ha liten påvirkningsevne, tenderer mot å produsere lite endring selv i omgivelser som tilbyr mange muligheter (Bandura og Wood 1989). Sterke *self-efficacy*-skjema og opplevd kontroll er vektlagt som essensielt for motivasjon, utholdenhet og engasjement i de aktiviteter mennesket involverer seg i. Sannsynligheten for å oppnå dette kan økes ved at individet tilføres kunnskap, delferdigheter og sterk tro på evne til å bruke sine ferdigheter effektivt. Mestringserfaringer inngår derfor som en viktig bestanddel i en god utviklings sirkel.

Stallen og hestehobbyen byr på ulike muligheter til å oppleve mestring. Det er utfordringer til alle, på alle nivå.

Det finnes noe for enhver. Noen blir opptatt av sporten, at de blir flink å ri, og så er det noen som har denne hesten, de blir flink å ri på tur. Det kommer an på hvor du legger ambisjonene dine. Så kan du interessere deg for kjøring, og noen vil kanskje bare gå og leie på den her hesten, jeg har folk her som ikke er interessert i å ri, de er her bare for å pusse og stelle hesten. Så det er deres ambisjoner og den kontakten de har lyst til å ha, og du har kjøring, og du kan lære deg å sko.

Jenter kan gjennom det å ri høste erfaringer med evnen til å ta kontroll i kritiske og potensielt farlige situasjoner. Dette gir mestringserfaring relatert til det å «holde hodet kaldt», handle rasjonelt og oppleve kontroll over et dyr som i utgangspunktet framstår med stor muskelkraft og makt. De erfarer å kunne manøvrere seg ut av kinkige situasjoner. Vi kan tenke oss at jentene får tak i en kraft og evne til besluttsom handling for å oppnå sikkerhet for seg selv. De er med andre ord ikke bare prisgitt sine omgivelser.

- ... alltid et øye til den hvis jeg er inne hos den og sånne ting.
- Ser du på forhånd hva den tenker?
- Ja, jeg kan merke fort om, eller når, den har lyst til å gjøre noe djevleskap.
- Da er det bare å stoppe det?
- Ja.

I henhold til Bandura (1977) vil mestringsopplevelser kunne utløse positive affekter som vil understøtte motivasjon og engasjement til å utforske en aktivitet videre. Dermed vil også individets tanker om å kunne trene opp kontroll over hendelser som affiserer livet, kunne styrkes. Alle informantene kunne beskrive hvordan de behersket hesten, enten det gjaldt å ri eller å stelle den på stallen. De hadde tanker om egen innflytelse på hestens atferd:

- Det er ikke alltid den skal få lov til å gjøre alt den vil.
- Du må oppdra den?
- Ja. Hvis en hest plutselig har lyst til å springe eller har lyst til å stoppe å spise for her var det godt gress, og du skal gå, så kan den ikke stoppe når den vil. Man må si fra. Det er jeg som er sjefen over hesten.

Mange beslutningsregler for å oppnå kontroll må læres gjennom utforskende aktiviteter. For å omsette relevant informasjon, konstruere muligheter og mestre de pågående aktivitetene i stallen kreves en kunnskapsbase og kognitive ferdigheter. Denne kunnskapsbasen kan bygges opp gjennom erfaringer knyttet til hobbyen, med påfølgende kognisjoner og emosjoner som kan styrke *self-efficacy*. Dette vil igjen kunne påvirke handlingsvalg og resultere i erfaringer som får betydning for utvikling og selvforståelse. Vi lager her en teoretisk årsakskjede som en måte å tenke på om fenomenet «jenter og hest».

Kompetanse

Connell og Wellborn (1991) framsatte en behovsteori hvor kompetanse ble hevdet å være et av menneskets grunnleggende psykologiske behov. Styrke og svakhet ved teorien vil ikke bli diskutert i denne omgang, men deres kompetansebegrep brukes for å forstå mer om «jenter og hest». I deres modell trer individet fram etter hvorvidt konteksten imøtekommer kompetansebehovet. I ulike sammenhenger vil individene kunne gi bidrag til både innhold og struktur, og aktørene vil være med på å skape muligheter for seg selv og hverandre (Skinner 1991). Connell og Wellborn (1991) studerte kompetanse i lys av hvilken kontroll folk opplevde å ha. Individuelle forskjeller i opplevd kontroll var tenkt å reflektere variasjon i hvor stor grad folk oppfattet seg som kompetente.

De forestillinger som blir skapt om kompetanse, vil i stor grad være utledet fra kognisjoner og emosjoner høstet i sosiale kontekster. Jentene i denne studien kunne med enkelhet beskrive egen kompetanse i hestestall og ridning. De vektla ulike sider ved hestehobbyen som interessante og anga å ha kontroll over og mestre de aktiviteter de var involvert i.

- *Den hesten jeg holdt på med, er veldig usikker, den vet ikke helt hvordan den skal ta folk, og så kommer det en elev som er veldig redd den, og det merker den veldig fort, og da kanskje biter den. Så kjenner den meg ganske godt siden jeg har holdt på med den en del.*
- Ja, det virket som den var trygg på deg.
- *Mm.*
- Så kom du og ordnet opp du da?
- *Ja, det er derfor vi kommer ganske tidlig om dagene, vi hjelper til på timene så ingen blir skadet.*
- Så du er kommet så langt at du kan litt mer enn mange av dem som er her?

- *Ja, i hvert fall av elevene, sånn som jeg kjenner de fleste her, og kan si at den hesten, den bør du ikke gå inn til, for den kan bite.*
- *Så du har lært mye siden du begynte her da?*
- *Ja.*
- *Hva da?*
- *Sånn at man kan ikke stole på hestene egentlig, det er greit at man kanskje kan stole 50 % på dem, men man skal liksom aldri legge sjela si hos dem for å si det sånn. De forandrer seg og har svingninger akkurat som oss.*

Jentene tok forbehold om uforutsette ting som at hesten kunne bli skremt, eller at den kunne være spesielt nervøs. I de fleste tilfeller vil sterk tro på evne til kontroll få betydning for resultatet. En overoptimistisk innstilling vil likevel kunne lede til lite fruktbare forsøk på å løse en oppgave hvor atferden vil ha minimal innflytelse på resultatet (Janoff-Bulman og Brickman 1982). Jentene i denne studien syntes alle å ha et realistisk forhold til graden av kontroll man kan ha over en hest. Sjansen for å søke utfordringer med stor sannsynlighet for å mislykkes vil dermed kunne reduseres, og de vil kunne unngå erfaringer som kan true eller redusere persipert *self-efficacy*. En kontekst med nærhet i tid mellom atferd og resultat vil kunne oppfattes som forutsigbar. Man oppfatter å ha kontroll over hendelsene og kan dermed kjenne seg kompetent. Hesten beskrives av den ene informanten som en god oppdrager og umiddelbar respondent.

De kan ikke utagere med sinne og frustrasjon. Det går bare ut over deg selv, du får tilbake, og det blir skummelt, rett og slett, hvis du gjør det på den måten. Og på den måten er jo hesten tydelig, den legger liksom ikke noen fingre imellom, og hesten er veldig fin på den måten, for den virker veldig oppdragende. Så vi har et veldig fint hjelpemiddel i hesten.

Resultater av aktiviteter i stallen vil kunne erfares umiddelbart, i form av et rent og fint spilt, en skinnende blank, mett og fornøyd hest, eller man kan få korrigeringer eller anerkjennelse på sine prestasjoner fra de andre i stallgjengen. I tråd med Connell og Wellborn (1991) vil effekten av slike umiddelbare responser uttrykkes i form av opplevd kontroll, og individet vil oppfatte seg som kompetent. Positive emosjoner og tankemessige konstruksjoner om egen kapasitet vil sannsynliggjøres. I stallen finnes uformelle strukturer som kan virke forsterkende på opplevelsen av å være kompetent. Utfordringen er å finne sin plass i et velorganisert hierarki.

- *Vi har jo kurselevene, de er jo nederst, de er her jo bare én gang i uka. Så blir det vel fôrryttere og så hestepassere, så blir det hesteeierne. Og så er det de som bare er og besøker stallen, men det gjelds liksom ikke. Stalljengen er sånn midt på treet.*
- *Er det status å være med i stalljeng?*
- *Ja, stalljengen er jo forbildet for kurselevene.*

Implisitt i dette hierarkiet ligger et avansementssystem basert på kunnskap og ferdigheter. Det er mulig å klatre i hierarkiet ved å være pålitelig og flink i hestestell og ridning. Kompetanse blir inngangsbilletten til neste trinn.

Og så vokser de jo litt, for etter hvert som de lærer seg ting, så kan de bli hestepassere for skolehester og for dem som har private hester, og da kan de litt mer, og da er de litt høyere på rangen. Jeg tror den rangen går veldig på det med kunnskap – hvor mye de kan. I hvert fall så føler jeg det litt sånn som betrakter – etter hvert som de kan mer, så vokser de jo veldig, for vi bruker det der litt sånn bevisst også, for det ser du på ungene når de kommer hit, så er det veldig artig når vi har nybegynner-voksenkurs (ler). Så står de der, de tiåringene som har gått et halvt år på begynnerkurs, og «... skal jeg hjelpe deg, ikke gjør sånn ...» (ler), og så er de veldig på alt de kan, og det tror jeg er veldig sånn oppbyggende for dem. Og det var ei voksen nybegynner – hun var blitt tilsnakket av en av disse ungene for hun hadde gjort noe feil da hun skulle rense hovene, og den første tanken hennes var den at: «frekke snørrungene, at de tillater seg å ...», men etterpå skjønnte hun at de kunne jo mer enn hun. Og så blir de jo så stolte. Det er jo veldig stort for ungene, og det at de ser at det kommer faktisk voksne hit, og de kan mer enn de voksne, ikke sant, og de kan hjelpe dem..

Gjennom aktiviteter og et symbolsk forsterkningssystem kan man si at miljøet legger til rette for synliggjøring og erkjennelse av kompetanse. Altså kan stallen tenkes å være en arena som legger til rette for mestringserfaringer som kan lede fram mot en internalisert forståelse av sterk kompetanse, og dermed også være med på å gi positive tanker om *self-efficacy*. Sagt på en annen måte kan hestehobbyen imøtekomme behovet for kompetanse hos disse jentene.

Engasjement

Connell og Wellborn (1991) hevdet at når individet har fått oppfylt sine behov, så vil det bli entusiastisk engasjert i pågående aktiviteter. Engasjementet ligger i forventninger man har om snarlig resultat og følelse av kompetanse. Engasjementet inkluderer komponentene atferd (initiering, konsentrert oppmerksomhet, utholdenhet og gjentatte forsøk i møte med hindringer), emosjoner (entusiasme, glede, nysgjerrighet og interesse) samt retning (mot det å forstå hvordan man mest effektivt kan nå sine mål).

- *Man blir jo ikke verdensmester på én-to-tre, må jo trene oppover.*
- *Så du trener masse?*
- *Ja.*
- *Du gjorde det bra i helga?*
- *Ja, jeg kom på 2. plass i den ene klassen, men i den andre klassen glemte jeg banen (ler). Hesten kastet meg ut av salen så jeg kom i ubalanse, og så glemte jeg banen. Det ble mye å tenke på på en gang.*
- *Du har jo mye å gå på?!*
- *Ja, jeg har mange år igjen på å nå målet mitt.*

På tross av en middelmådig prestasjon sist helg er denne jenta innstilt på å trene videre, og da gjerne i et langtidsperspektiv. Hun formidler evne til utholdenhet, hun vil prøve på nytt for å nå målet sitt, og hun har retning for sine aktiviteter.

Jentene ble bedt om å beskrive en dag på stallen. De kunne i detalj fortelle om aktivitetene. De formidlet en iver og glede i måten de beskrev sine handlinger på, og de fortalte om positive emosjoner knyttet til sin kompetanse som «hestejente».

- *Mange ganger pleier pappa å si at jeg ikke får dra til hesten når jeg er så sur (ler), og med en gang jeg kommer til stallen, så er jeg like blid og glad. Det er noe hesten lyser ut.*
- *Er det folkene som er der også, tror du?*
- *Ja, det er vel det, men det er mest hesten.*
- *Kan du si noe om de følelsene du har når du holder på med hesten?*
- *Du får tenke mer, det du har inni deg får komme ut på annen slags måte.*

Det er i alle intervjuene lett å identifisere disse komponentene som skaper bildet av et gjennomgripende engasjement for hesten. I motivasjonsteori er

forbindelsene mellom opplevd kontroll, gode prestasjoner og psykologisk fungering i stor grad påvirket av styrken på engasjement (Connell og Wellborn 1991). Dersom omgivelsene tilbyr oppgaver med passe vanskelighetsgrad, så vil den enkelte oppfatte det som en utfordring og handle aktivt. Den altopplukende hesteinteressen kan betraktes som uttrykk for at jentene får dekket sitt behov for å kjenne seg kompetente. Opplevelsen initierer positive emosjoner uttrykt i et gjennomgripende engasjement og entusiasme og ikke minst i form av kjærlighet til hesten.

Relasjonelle erfaringer

Bronfenbrenner (1979) innførte i sin økologiske utviklingsmodell begrepet *molare aktiviteter*, kjennetegnet av både å være en vedvarende aktivitet, med et visst innhold i seg selv, og å bli oppfattet å ha en spesifikk mening av de personene som er til stede. I tillegg preges atferden av utholdenhet og motstand mot avbrytelser på veien mot å oppfylle sin hensikt. Selv om erfaringene er konsentrert til en spesiell kontekst, kan kompleksiteten økes ved at det innføres et relasjonelt aspekt med andre aktører. Prosessen er det interessante, til forskjell fra innholdet i en kort, avgrenset aktivitet. Bronfenbrenner opererer med analyse av aktiviteter og utvikling innenfor ulike systemer, med vekt på hvordan nære og fjerne strukturer og relasjoner gjensidig påvirker hverandre og får betydning for individet. I denne sammenheng vil hestehobbyen, definert som en molar aktivitet, belyses som en pågående aktivitet innenfor jentenes umiddelbare miljø i stallen, i Bronfenbrenners mikrosystem.

Utviklingsøkologi handler om hvordan mennesket vokser, utvikler seg og sosialiseres i dynamisk vekselspill med omgivelsene (Gjørund, Huseby og Streitlien 1997). Denne studien viser at opplevelser knyttet til relasjonen jente–hest, eller i forhold til andre aktører i stallen, representerer noe vesentlig i jentenes hverdag. De refererer både til samværet med hesten og betydningen av vennskap og sosialt samvær når de skal begrunne hvorfor de velger å tilbringe så mye av fritiden i stallen.

De som er med i stallgjengen er utrolig hyggelige folk, og det er en del av vennene mine som går i stallgjengen. Vi er på en måte et lag.

Jentene har et felles prosjekt de samles rundt, og hver enkelt er medregnet og anerkjent som en viktig brikke i teamet. De tar ansvar for fellesskapet og kjenner seg betydningsfulle i gjengen. Likedan oppleves en «vi»-tilhørig-

het, en stallgjengtilhørighet som kan dekke en viktig funksjon i ungdomsårene. Vennsapsrelasjonene beskrives som sterke og positive. Betingelser for positive identitetsskapende responser ligger i disse relasjonene og i samarbeidet rundt hestens beste. I tilknytning til ansvaret for hestene ligger også muligheter for konfliktfylte begivenheter.

- Du er med i en stallgjeng, hvordan har dere det?
- *For en stund siden hadde vi dårlig miljø, det var ikke alle som ville legge alt i stallgjengen, og da blir det sure miner, men nå har vi skiftet ut de som er gått lei, og nå har vi kjempefint miljø, er gode venner og har det kjempefint i lag.*

Rideskolen bygger på en forutsetning om at alle gjør sin plikt, i tråd med formelle og uformelle regler. Implisitt i disse retningslinjene ligger premiser for kvaliteten på miljøet alle er en del av, og alle må bidra til å løse konflikter og komme med miljøskapende tilføyelser. Både hestene og de andre som arbeider i stallen, har bruk for akkurat deres bidrag for et vellykket resultat. Det å kjenne seg betydningsfull og verdsatt av venner og dyr vil kunne styrke selvfølelsen hos disse jentene. I tillegg lærer de seg sosiale spilleregler som gjelder i reelle arbeidsforhold. Stallen kan i dette henseende anses å være en arena for skoloring i sosiale ferdigheter, jentene lærer seg å håndtere konflikter, og de kan føle seg som kompetente og verdifulle «arbeidstakere».

Det kommer veldig mye an på det med mestring, og på selvilliten, at de ser at de kan noe som andre har bruk for. Og det tror jeg, i hvert fall når jeg tenker tilbake til da jeg begynte her, så var det litt det der at å klatre litt på den der rangstigen, og mye av det som var tiltrekkende, og som var OK med å være her, det var nettopp det at i tillegg til at du lærer mye om det du elsker mest her i verden, nemlig hest, så oppdager du etter hvert at, jøss det noen som spør om din hjelp, det er noen som har bruk for meg, jeg kan noe som jeg kan gi til noen andre, for de spør meg faktisk om hjelp, og ja, det er en veldig sann god følelse. At du kan noe som andre har bruk for, og det gjelder alle.

Sammen med en søken innover etter «hvem en er», innebærer også identitetskonstruksjon posisjoneringer og valg i forhold til betydningsfulle andre (Mead 1962). Menneskene søker etter sammenheng i livet sitt, de har behov for å finne et meningsfullt innhold i sin historie. Cohen (1997) hevdet at

samfunnsformasjonen i moderne vestlige land representerer fragmentering, differensiering og brudd mellom generasjonene. Kompleksiteten kombineres med en dekonstruksjon av mening og verdssystemer og påfølgende fravær av tydelige og troverdige sammenbindende fortellinger. Fellesskapsdimensjonen svekkes, og individet blir den sentrale enhet. I en økt individualisering ligger det også en fare for økt normløshet, mangel på indre sammenheng og opplevelse av at alt flyter. Dette vil opplagt kunne være destruktivt for ungdommene. I stallen kan vi tenke oss at aktiviteter, normer og regler for samvær til en viss grad representerer videreføring av relasjonserfaringer og tradisjoner. En meningsbærende sammenheng kan knyttes mellom erfart omsorgstradisjon og overførbarhet til ansvar for hesten.

Selvforståelsen og *self-efficacy* influeres av erfaringer fra aktiviteter som ikke er unndratt kontroll, og som er med på å skape en meningsfull, sammenhengende livshistorie. Jentene engasjerer seg i tradisjonelle aktiviteter som produserer fellesskapserfaringer. Det står i kontrast til en forståelse av dagens ungdom som mindre innstilte på å ta hensyn til andre (Hellevik 2001). Ziehe (1982) hevder for eksempel at ungdom har utviklet seg i en narsissistisk retning som kjennetegnes ved jeg-svakhet, behov for selvbekrefteelse og anerkjennelse samt manglende evne til å knytte seg emosjonelt til andre mennesker. Stallen forutsetter kollektiv innsats og omsorgskvaliteter.

Og på den måten så har det med oppdragelse å gjøre, rett og slett, for her må vi være presise, for magen til hesten er som ei klokke. Hvis vi begynner å føre 10 minutter for seint, så begynner de å skrape, for de er veldig sånn på klokka og på tidene og sånn, så det er veldig faste rutiner, og på den måten så tror jeg at for mange som har kommet litt på skråplanet og kommet litt ut og kjøre, så viser det seg ofte at det nettopp på grunn av at de føler at det ikke er noen som har bruk for dem, det spiller ingen rolle om de står opp eller ikke.

Fellesskapsdimensjonen er den bærende konstruksjon rundt all aktivitet i stallen, og innlevelse og evne til å knytte seg til hesten framelskes gjennom den kultur som gjennomsyrrer hele rideskolen, nemlig at «vi er her for hesten». Det kan være fristende å påstå at nærvær av sosiale kollektiver og forpliktelser skaper innhold, mening og moralske fellesforståelser. Her skapes bidrag til meningsfulle og sammenhengende livshistorier, og det kan på den måten tenkes å få betydning for jentenes selvforståelse og identitetsutvikling.

Omsorg og ansvar

Jentene kan ses innenfor en kvinnelig livssammenheng, hvor oppgaver og intensjoner tradisjonelt har vært knyttet til en omsorgskultur. Det vil være interessant å analysere jentenes atferd for å se hva disse usynlige omsorgskvalifikasjoner inneholder, hvordan de innlæres og kommer til uttrykk i nye kontekster jentene beveger seg i.

- Hva kreves av deg for at hesten skal ha det bra?
- *At jeg tar vare på hesten, passer på at den har det bra, at jeg viser den kjærlighet, at jeg ikke behandler den stygt når jeg rir, det er vel det meste. Den kan jo ikke leve av å være i boksen.*

Ved å være sammen, å gjøre noe sammen og se på identifikasjonsfigurer over tid inkorporerer jentene kvinnelige strukturer (Eriksen 1993). Alle jentene i denne studien hadde hovedsakelig bodd sammen med mor under oppveksten, og de hadde yngre søsken. Innholdet i mødrenes omsorgsattferd er ikke spesifikt avdekket i intervjuene, men det vil være en rimelig hypotese å framsette at hvordan jentene utfører omsorgsfunksjoner i stallen, på flere måter vil være en videreføring av tidligere erfaringer. Stallen kan sies å være en arena hvor omsorgskompetansen kan styrkes.

Kjønns spesifikke omsorgsdisposisjoner handler om evnen til å sette seg selv til side, å være i gang og handle og å ivareta en repeterende strøm av strukturelle krav og gjøremål (Eriksen 1993). To av jentene snakket eksplisitt om hvor slitne de kunne være etter en dag på stallen: hardt arbeid, de samme tingene med kosting, mat, lufting og strigling hver dag. Først når hesten hadde fått sine behov dekket, var det mulig med mat og hvile for stalljentene. Mennesket har frarøvet hesten dens frihet, og den er prisgitt oss for å ha det bra. Ansvar var et gjennomgående tema i intervjuene.

- Den blir nesten som babyen din?
- *Ja, den er nesten som en unge og litt barnslig. Det er nesten som å ha en unge.*
- Hvordan likner det?
- *Du er glad i den, du har ansvar for den, siden det er du som eier den, så blir det ditt ansvar. Den må passes på, hver dag, stelt og dulla med.*
- Hva gjør du når du duller med den?
- *Koser med den, gjør det den liker, børster den.*

Omsorg og ansvar for andres ve og vel er tradisjonelt i hovedsak tillagt det kvinnelige kjønn. I stallen får jentene trene disse ferdighetene, og i den forstand tilegner de seg en kompetanse tilskrevet kvinnerollen. De gis mestringserfaring på det å være kvinne, og slik kan hesten bidra til å befeste normative kjønnsroller. Kvinner forventes å ha evne til å være empatiske og nærværende. For å forstå andres behov trenger man ferdigheter i tolkning av signaler som går ut over det verbale.

- Du sier noe om at du kommuniserer med hesten, hvordan gjør du det? Snakker du med hesten, gir du beskjeder og sender den for eksempel noen signaler tilbake?
- *Det er ingenting du ser, jeg vet egentlig ikke hva det er.*
- Det er kanskje ting du gjør?
- *Ja det er underbevisstheten din. Hvis du skal få en hest til å svare, så er det sånn her at: «Skal du ha mat? Ja, hvilken mat?» Og så humrer de litt, og når vi kommer med kassevogna, så humrer de, og «ja, nå kommer de med mat». Jeg vet egentlig ikke hva det er, men, «ja, kom så går vi», altså, så begynner de, og de forstår sikkert ingenting, men du står nå og prater til hesten, og den blir så glad.*

På en måte kan man si at stallen legger til rette for en reproduksjon av sosiale og kulturelle forventninger til kvinner om å være empatiske og omsorgsfulle. Det er en arena med reelle omsorgsoppgaver hvor jentene er regnet med «på ordentlig». Kanskje kan stallen erstatte noe av den treningen jentene før i tiden fikk ved å gå sammen med en hjemmehusmor. Hesteinteressen synes å ha erstattet noen av de tidligere kjønns spesifikke treningsaktivitetene, for eksempel det å leke med dukker langt inn i tenårene. Ungdomstiden er en forandringsfase fra barn til voksen, og omsorgsoppgavene endres med endringen. Hesten er avhengig av mennesket for å leve, ha det godt og realisere sitt maskuline potensial. Den gir jentene mestringserfaring knyttet til det å oppdra, se andres behov, tolke nonverbale signaler og sørge for andres velbehag. Sensitivitet er en del av denne kompetansen, men denne type jenteidentitet inkluderer også autonomi og ambisjoner. Overgangsfasen kan derfor sies å romme en fornyelse av tradisjonelle forventninger om kvinner som omsorgspersoner.

Det blir nesten som et kjærlighetsforhold

Ingen av jentene i denne undersøkelsen hadde kjæreste, og ingen av dem dvelte ved at det ikke ble tid til så mye annet enn hest. De framla hest som

hovedinteressen de ikke ville være foruten. De hadde heller ingen problemer med å legitimere tidsbruken og det konsentrerte engasjementet.

- Nå skjønner jeg jo at du holder på en del med hest?
- *Ja, en god del (ler).*
- En god del – hva betyr det?
- *Går i stallgjengen, og der har vi kveldsfôringa en gang i uka, fører alle hestene på stallen. Så har vi hestene, skolehestene, eller en hest hver i stallgjengen som vi har i helgene, så har vi helgestell hver tredje helg med morgen- og kveldsstell.*
- Du er der hver lørdag og søndag, du da?
- *Ja, så jeg er her 3–4 dager i uka.*
- Det blir mange timer det?
- *Klart det, men det jo hobbyen min.*

De øvrige jentene i studien tilbrakte tilsvarende mange timer i stallen hver uke. Det tilsier at de er lite tilgjengelige for andre aktiviteter, samtidig som de beskriver stallivet som lystbetont og noe de ikke ville vært foruten.

- Det blir nesten som et kjærlighetsforhold da?
- *Ja, det blir nesten sånn.*
- Ja, det blir det? Men i forhold til å være kjæreste med en gutt, er det noe av de samme følelsene, eller er det noen forskjell på det?
- *Det er jo en del forskjell, for hesten forstår jo ikke alt du sier, den hører jo mest på stemmen og sånn, men en gutt forstår hvert et ord.*
- Ja, forhåpentligvis (vi ler). Har du kjæreste?
- *Nei, det har jeg ikke, kanskje derfor jeg holder på her så mye?*
- Du tror det?
- *Det blir jo nesten det samme da, man kan jo sammenlikne de to tingene.*
- Hvordan da, tenker du?
- *Hesten er jo egentlig mer pålitelig enn en kjæreste, den er jo der alltid, den stikker ikke av.*
- Du tenker at en kjæreste stikker av?
- *Ja, den er ikke den som bakker ut hvis den får nok og sånn, den er veldig tålmodig.*

I ungdomsårene ses et så altoppslukende engasjement kanskje oftest når ungdommene blir forelsket og får seg kjæreste. Det å ha kjæreste gir en viss status i miljøet og er et ledd i det å utvikle egen kjønnsidentitet. Men

mange har ikke eller sier de ikke kjenner seg modne for å innlede en slik intim relasjon. De som driver med hest, kan sies å ha en god og legitim grunn til ikke å bevege seg i miljøer og sammenhenger med forventninger og press om å innlede parforhold. Det kan være et mer eller mindre bevisst valg disse jentene tar, og også være en opprettholdende faktor i forhold til å forbli oppslukt av hestelivet.

- Har du lyst til å gå på fest?
- *Ja, det er liksom ikke sånn press, men av og til kan det bli sånn «nei, du må ikke fare dit, nå skal vi jo dit, og alle sammen drar jo på den festen, og så kan ikke du være med» og sånn. Men man må jo bare velge, man må jo prioritere.*
- Du prioriterer hest du da?
- *Ja.*

Jentene er opptatt av noe som ikke gjør at de framstår som venneløse, ensomme eller mindre voksne enn sine jevnaldrende utenfor stallen. Men hesten forsyner dem med en legitim grunn til ikke å oppsøke arenaer som legger opp til seksualitet og parforhold. Det foreligger ingen holdepunkter for at jentene valgte bort det å ha kjæreste, men de var heller ikke spesielt interesserte i tema relatert til dette. Jentene skilte mellom følelsene man har til en kjæreste og til et dyr, og de hadde et reflektert forhold til denne forskjellen. Alle hadde et bevisst forhold til og en evne til å uttrykke sin kjærlighet til et annet vesen – til hesten. Likedan beskrev to av dem hvordan de gjennom å holde på med hest hadde lært seg å kontrollere aggressive uttrykk. Alle informantene våre var jenter som klart kommuniserte følelsene sine.

Følelsene til menneskene blir jo litt annerledes, det kommer i litt annen rekke enn de du har til hesten, de du har til menneskene kommer mye høyere enn de du har til hesten, egentlig. Du er jo veldig glad i hesten også, men det blir liksom i litt annen grad.

Hestehobbyen kan sies å legge til rette for følelsesmessig modning, kontakt med og praktisering av kjærlighetsuttrykk samt det å forstå mulige følger av atferd knyttet til både aggressivitet og lidenskap.

Stallen kan betraktes som en treningsarena for utøvelse av det å være dedikert til et annet individ, samtidig som den kan gi rom for hvile fra forventninger om realisering av kjærlighetsprosjekter i forhold til gutter. Jentene gis anledning til å «modnes langsommere» og kanskje mer i eget tempo. Treningen har klare paralleller til det å ha kjæreste, samtidig som

jentene kan sies å være mer fristilte enn i et parforhold. De bestemmer i utstrakt grad selv hva de ønsker ut av jente–hest-relasjonen. Her er de «i posisjon» i forhold til sin «maskuline partner» og kan i utstrakt grad selv sette grenser for involvering. I tillegg unngår de forventninger om seksuell aktivitet, noe vi kan tenke oss at jenter i denne aldersgruppen vil ha ulikt ønske om. I stallen får de trening i samhandling, de får kjenne på evnen til å påvirke uoversiktlige situasjoner, og slik kan vi tenke oss at det å holde på med hest kan gi jentene en type beredskap til å markere egne behov og ønsker også i menneskelige relasjoner. Overførbarheten av erfaringene er ikke dokumentert, men kan være tenkbar i tråd med Banduras (1977) forståelse av hvordan kognisjoner om mestring av livsutfordringer skapes. En forsterkning av positiv bevissthet knyttet til *self-efficacy* vil influere på framtidig atferd også på dette området.

Kjønnsidentitet som sosial konstruksjon

Kjønnsidentitet kan forstås som en subjektiv realitet som står i et dialektisk forhold til omgivelsene og samfunnet generelt. Den skapes i en sosial prosess, vedlikeholdes, modifiseres og eventuelt omskapes ved hjelp av sosiale relasjoner. Sosiale strukturer er vesentlige i dannelsen og vedlikeholdet av all identitetsutforming. Vi produserer identitetsuttrykk som er i overensstemmelse med de sosiale realiteter vi lever innenfor (Berger og Luckman 1984).

Konstruksjon av heteroseksuell identitet setter forventninger til maskulinitet og femininitet, om respektiv overordnet og underordnet posisjonering (Holland mfl. 1998). Makt, kontroll og realisering av behov og lyster gis akseptable atferdsuttrykk for menn, mens samfunnsstrukturer og sosiale normer i utstrakt grad lærer kvinnen å gjøre andre til lags framfor å forfølge egne behov. I vår kultur er maskulinitet konstruert rundt bestemte funksjonsfelt eller handlingsrom. Gilligan (1982) har kritisert personlighets- og utviklingspsykologien for å ta utgangspunkt i den maskuline individualitetsutvikling som den «normale» og «høyeste form» for utvikling. Dette betyr ikke at alle menn befinner seg i bestemte maskuline handlingsrom og inntar overordnede posisjoner, eller at kvinner kun underordner seg i feminine funksjonsfelt. Det betyr at det maskuline og feminine i vårt samfunn tenkes ut fra en slik deling, og at dette får betydning for måten vi orienterer oss på (Søndergaard 1993). Menn har fortsatt sin identitet i all hovedsak knyttet opp til tradisjonelle maskuline handlingsrom. Gutter som trer inn på en jentearena og utøver aktiviteter som tradisjonelt forbindes med femininitet, tar dermed sjansen på å bli oppfattet som mindre maskuline (Andenæs 1989a, 1989b).

Mange av de jeg vet om som er litt femi, blir som oftest skjøvet ut. De guttene som blir skjøvet ut, er de som er litt jentete. Men det er jo ikke alle, det er jo noen som tør å si fra, og som er ganske tøff selv om de er litt sånn jentete.

Mennesker sosialiseres til kvinner og menn, for seg selv og hverandre. Det er interessant å studere på hvilke måter og for hvilke formål dette gjøres relevant i deres liv, i den kulturelle sammenheng de eksisterer i (Haavind 1993). Normativ femininitet kan sies å utfordre og søke å disiplinere handlekraftige kvinner, dem som går ut og tar kontroll over seg selv og omgivelsene og forfølger egne behov. Når kvinner vurderes å tenke og handle som menn, overskrider de feminine konvensjoner, risikerer sensur og negative seksualiserte vurderinger fra andre kvinner (Eriksen 1993). Men stallen rommer aktiviteter som forutsetter handlekraft, fysisk og mentalt. Jentene er der frivillig, de måker møkk og fôrer hester, et arbeid som er tungt og tidkrevende.

- Hvis jeg sier ordet «femininitet», hva tenker du på da?
- *Sminke, faktisk, men det er jo masse forskjellig. Det er mange som er gutte-jentete, og så er det mange som er jente-jentete, og så er det mange som er midt imellom. For jeg er sånn at, jeg trenger ikke sminke, men fordi alle andre ... så er det bare sånn (hun har bare øyesminke).*
- Er du guttejente?
- *Nei, jeg er midt imellom. Jeg er ikke sånn hysterisk som «å, jeg brakk en negl». Jeg kan gjøre tunge ting, men jeg vet at jeg er ei jente.*

På denne rene jentearenaen blir ingen mistenkeliggjort for å gå ut over feminine konvensjoner, selv om de lukter, kler seg og arbeider som en kar. Hesteinteressen gir muligheter til utvidelse av forståelsesinnholdet av det å være kvinne. Noe av legitimiteten oppnås ved at de trer inn i handlingsrommet til «det beste kjønn».

Det er lite gutter her!

I identitetsutvikling og erkjennelse av seg selv som mann eller kvinne er det behov for en klar grenseoppgang mellom kjønnene. Mye av ungdomsprosjektet består således i å reprodusere og eventuelt justere kjønns spesifikke uttrykk. Målet vil være å skape seg en heteroseksuell kjønnsidentitet som

møter samfunnets forventninger. Holland mfl. (1998) hevder at både kvinner, menn og samfunnsinstitusjoner vurderer atferd og normativitet i forhold til en maskulin standard, et «*male in the head*»-perspektiv. Mye av ungdomsprosjektet vil være, mer eller mindre bevisst, å reprodusere tydelige grenseoppganger med utgangspunkt i mannlig dominans. Stallen rommer imidlertid aktiviteter som kan være tvetydige i forhold til normative kjønnsroller. Det knyttes gjerne feminine atferdsuttrykk til omsorgsdelen av det å holde på med hest. Slik kan vi tenke oss at guttene uteblir fra stallivet for ikke å bli mistolket i sin entydige maskuline orientering og identitetsutvikling.

- *Oftest er de bare interessert i ridningen. Før de har lært seg å ri lett og holde balansen, så kom en inn til meg på første sprangtimen og spurte «skal vi ha høydehopping i dag?» (ler)! Guttene vil ha action og fart og spenning.*
- Ikke omsorgsbiten?
- *Nei, den merker du er helt borte.*

Jenta vil kunne høste anerkjennelse for både feminin omsorg og maskulin handlekraft. For gutten vil den maskuline del av det å holde på med hest kunne befestes hans mandighet, mens forventning om stell og omsorg kan assosieres til det å bevege seg bort fra det maskuline idealet. De kan til og med bli mistenkt for å være homofile, og slik kan hestehobbyen være en aktivitet som inneholder elementer uforenlig med det livsprosjektet det er «å bli mann».

Det faktum at guttene er borte fra stallen, kan imidlertid tenkes å gi jentene større frihet i sin utfoldelse. Jentene beskriver seg som jevnbyrdige i forhold til hverandre, og alle trengs for at stallgjengen skal oppfylle sin funksjon. De måles ikke mot guttene i konkret forstand. Arenaen kan være et mulighetenes sted for jentene, som i utstrakt grad får utfordret og høstet anerkjennelse for ulik kompetanse som kvinne. De opplever mestringserfaringer de kanskje ikke ville fått hvis stallen hadde vært dominert av gutter. Derfor kan det jentedominerte arbeidsfellesskapet rundt hestehobbyen være betydningsfullt i utforming av selvforståelse som menneske generelt og som handlekraftig, selvstendig og omsorgsfull kvinne spesielt. Det er fullt mulig å akseptere at en kjønnsordning alltid vil finnes, uten å godta at en mannlig dominans vil være der som noe naturgitt og uunngåelig. Det er gjennom praksis at forhandlingsprosessen skjer, og det er der interaksjonsmønster og livsformer utprøves, videreføres og fornyes. Individuell utvikling følger erfaringer fra den praksisen som velges, også for hestejenter.

Implikasjoner

På bakgrunn av vår analyse vil det kunne bygges en teoretisk forståelse av at hest og stalliv kan brukes målrettet i forhold til unge jenter som måtte trenge erfaringer for å styrke *self-efficacy*, de som i hverdagen måtte ha behov for struktur og konsekvenserfaringer, faste normer og regler. Dette er også i tråd med noen av de eksisterende tilbud på Tromsø Rideskole.

Ofte får vi slike jenter som er veldig skolelei, og som kanskje har gått på rideskolen før, eller som har hatt egen hest, og som ønsker dette som aktivitet. Så kommer de hit og jobber her og deltar i alt fra fôring, og får opplæring samtidig. Og så får de ri, og akkurat sånn kombinasjon med dyr og at du har faste regler å forholde deg til, og du får et ansvar, og ikke minst at du oppdager det at det plutselig er noen som har bruk for meg, og det er utrolig hva det gjør, så etter et par uker merker du kjempeforskjell på de jentene, så det er artig.

Stallen er en arena med virkelighetsnære aktiviteter, og jentene får erfare seg selv som betydningsfulle. Dette er viktig i identitetsutvikling og selvforståelse og kan bidra til at de holder ut og får fullført skolegangen. Noen ungdommer savner venner og tilhørighet. Jentene i denne undersøkelsen hadde godt nettverk også utenfor stallen, men beskrev også å ha nære og betydningsfulle relasjoner til andre «hestejenter». Det er mulig å tenke seg hest som innfallsvinkel til det å få venner, og det vil være nyttig å være klar over som et alternativ for alle som kommer i kontakt med unge jenter med problemer av slik art. Hesteinteressen innbefatter aktiviteter som kan være med på å øke den sosiale kompetansen. Jentene får både samarbeidserfaring og konfliktløsningsferdigheter ved å holde på med hest. Det legges til rette for en jenteidentitet som rommer sensitivitet kombinert med autonomi og ambisjoner, erfaringer og ferdigheter de vil kunne ha nytte av både privat og senere i arbeidslivet.

Resultatene fra denne undersøkelsen gir ikke grunnlag for å si at det en spesiell type jenter som er opptatt av hest. Det er heller ikke framkommet noe som skulle tilsi at hjemmeforhold gjør at de velger å bruke så mye tid i stallen. De som har inngått i studien, synes i utgangspunktet å være kompetente jenter som er rimelig «vellykket» på flere områder i livet. De har et bevisst forhold til hva hobbyen betyr for dem, og de kan ikke tenke seg et liv uten hest. Det kan ha vært ulike og mer eller mindre tilfeldige grunner til at de fattet interesse for stallivet, men det vedvarende engasjementet relateres til samværet med hesten. Her høstes relasjonserfaringer og emo-

sjonell innsikt som kan ha overføringsverdi til de øvrige arenaer jentene beveger seg på. Dette kan tenkes å styrke deres øvrige sosiale kompetanse.

Fenomenet «jenter og hest» kan ikke sies å ha et entydig innhold. Det er nyanser i meningen i aktivitetene. Selv om hesten som sådan beskrives som hovedårsaken til at de holder på, så er noen også vesentlig interessert i ridningen. Det genuine kan sies å være at denne hobbyen tilbyr utfordringer på så mange plan, at alle kan finne meningsfulle aktiviteter. I dette ligger sannsynligheten for å høste mestringsopplevelser, kompetanseerfaringer, følelsen av å være viktig i et arbeidsfellesskap samt å kjenne seg som en handlekraftig, omsorgsfull og kompetent tenåringskvinne. Jentene møter hesten rundt aktiviteter som kan berike og styrke deres selvfølelse, gi tiltro til egen evne til å ta kontroll, sette grenser og påvirke sine omgivelser. Dette vet vi kan initiere kognisjoner, følelser og handlinger som kan være styrkende og helsebringende på kort og lang sikt på sentrale områder i livet (Schwarzer og Fuchs 1995).

Referanser

- Andenæs, Agnes (1989a). Identitet og sosial endring. Del I. Endringer i forhold mellom kjønnene – hvordan skal vi forstå det? *Tidsskrift for Norsk Psykologisk Forening*, 26 (9):603–615.
- Andenæs, Agnes (1989b). Identitet og sosial endring: II. *Tidsskrift for Norsk Psykologisk Forening*, 26 (10):683–695.
- Anderson, Marsha K, Ted H. Friend, J. Warren Evans og Diana M. Bushong (1999). Behavioral assessment of horses in therapeutic riding programs. *Applied Animal Behavior Science*, 63 (1):11–24.
- Bandura, Albert (1977). Self-efficacy: Toward a unified theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84:191–215.
- Bandura, Albert (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 27:122–147.
- Bandura, Albert (1986). *Social foundations of thoughts and action: A social cognitive theory*. NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, Albert og Robert Wood (1989). Effect of Perceived Controllability and Performance Standards on Self-Regulation of Complex Decision Making. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56 (2):805–814.
- Bandura, Albert (1995). *Self-efficacy in Changing Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Berger, Peter L. og Thomas Luckman (1984). *The Social Construction of Reality*. Middelsex: Penguin Books Ltd.

- Biery, Martha J. og Nancy Kauffman (1989). The effects of therapeutic horseback riding on balance. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 6 (3):221–229.
- Bronfenbrenner, Urie (1979). *The Ecology of Human Development*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bøhn, Edda Charlotte (1999). *Hesten som helsearbeider. Utvelgelse og opplæring av hest for terapiridning*. Hovedoppgave ved Institutt for husdyrfag. Ås: Norges Landbrukshøgskole.
- Cawley, Roger C., Doreen J. Cawley og Kristen Retter (1994). Therapeutic horseback riding and self-concept in adolescents with special educational needs. *Anthrozoos*, 7 (2):129–134.
- Cohen, Phil (1997). *Rethinking the youth question: Education, labour and cultural studies*. London: Macmillan.
- Connell, James P. og James G. Weellborn (1991). Competence, autonomy, and relatedness: A motivational analysis of self-esteem processes. I: Megan R. Gunnar og Alan Stroufe (red.): *Minnesota Symposium on Child Psychology* (vol. 22:43–77). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Copeland-Fitzpatrick, Jane og Jean M. Tebay (1998). Hippotherapy and therapeutic riding: An international review. I: Cindy C. Wilson og Dennis Turner (red.): *Companion animals in human health*. (s. 41–58). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications.
- Cresswell, John W. (1994). *Qualitative inquiry and research design. Choosing among five traditions*. California: SAGE publications.
- DePauw, Karen P. (1986). Horseback riding for individuals with disabilities: Programs, philosophy, and research. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 3 (3):217–226.
- Eriksen, Tine Rask (1993). Kønnet omsorg: kvalificering til maskulinitet gjennom krop, sprog og handling? I: Anne Maj Nielsen, Hanne Haavind og Øystein Gullvåg Holter (red.): *Køn i Forandring*. København: Hyl-despjæt, Institut for Socialmedicin.
- Fox, Marie V., Valorie A. Lawlor og Marvin W. Luttges (1984). Pilot study of novel test instrumentation to evaluate therapeutic horseback riding. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 1 (1):30–36.
- Frønes, Ivar (1992). *Veier til det moderne. Et essay om historiske fortolkningsformer*. Rapport 17. Oslo: Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi.
- Gilligan, Carol (1982). *In a different voice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Gjøsund, Peik, Roar Huseby og Åse Streitlien (1997). *Psykologi*. Oslo: NKS-Forlaget.

- Hellevik, Ottar (2001). Ungdommens verdisyn – livsfase eller generasjonsbetinget. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 1 (1):45–68.
- Holland, Janet, Caroline Ramazanoglu, Sue Shape og Rachel Thomson (1998). *The male in the head. Young people, heterosexuality and power*. London: The Tufnell Press.
- Haavind, Hanne (1989). *Forståelse av psykologisk utvikling*. Oslo: Universitetet i Oslo, Psykologisk institutt.
- Haavind, Hanne (1993). Analyse av kvinners historier. Bearbeiding av makt og splittelse. I: Anne Maj Nielsen, Hanne Haavind og Øystein Gullvåg Holter (red.): *Køn i Forandring*. København: Hyldeespjæt, Institut for Socialmedicin.
- Haavind, Hanne (2000). På jakt etter kjønnete betydninger. I: Hanne Haavind (red.): *Kjønn og fortolkende metode: Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Janoff-Bulman, Ronnie og Philip Brickman (1982). Expectations and what people learn from failure. I: Norman T. Feather (red.): *Expectations and actions: Expectancy value models in psychology* (s. 207–237). NJ: Erlbaum.
- Karol, Jane M. (2000). A psychotherapeutic riding program: An existential theater for healing. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 60 (11-B):5776.
- Kopala, Mary og Lisa A. Suzuki (1999). *Using Qualitative Methods in Psychology*. Thousand Oaks: Sage.
- Kvale, Steinar (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Lehrman, Jennifer og David Ross (2001). Therapeutic riding for a student with multiple disabilities and visual impairment: A case study. *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 95 (2):108–109.
- Mason, Michael J. (1989). Effects of a therapeutic horseback riding program on self concept in adults with cerebral palsy. *Dissertation Abstracts International*, 49 (9-A):2590–2591.
- Millard, Janice L. (1995). Evaluation of an adolescent moral development, self-esteem, and conflict resolution skill program. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*, 55 (10-A): 3094.
- Mead, George Herbert (1962). *Mind, Self and Society: from the standpoint of social behaviorist*. Chicago: University of Chicago Press.
- Schowalter, John E. (1983). Some meanings of being a horsewoman. *Psychoanalytic Study of the Child*, 38:501–517.
- Schwarzer, Ralf og Reinhard Fuchs (1995). Changing risk behaviors and adopting health behaviors; The role of self-efficacy beliefs. I: Albert

- Bandura (red.): *Self-efficacy in Changing Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Skinner, Ellen A. (1991). Development and perceived control: A dynamic model of action in context. I: Megan R. Gunnar og Alan Stroufe (red.): *Minnesota symposium on child development* (vol. 23:167–216). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Søndergaard, Dorte Marie (1993). Køn på universitetet, kvalifisering i et maskulint handlerum. I: Anne Maj Nielsen, Hanne Haavind og Øystein Gullvåg Holter (red.): *Køn i Forandring*. København: Hyldepjæt, Institut for Socialmedicin.
- Wang, Michael (1988). *Mennesket og hesten. En spesialpedagogisk studie av hesten som lærer og terapimiddel*. Hovedoppgave i spesialpedagogikk. Oslo: Statens spesiallærerhøgskole.
- Wipper, Audrey (2000). The partnership: The horse-rider relationship in eventing. *Symbolic Interaction*, 23 (1): 47–70.
- Ziehe, Thomas (1982). Om narcissismens sårbarhet – Kulturelle frisætningsprocessers psykiske nedslag. I: Jens Bjerg og Birgitte Elle (red): *Ungdom, socialisation og narcissisme* (s. 15–47). København: Unge Pædagoger.

English summary

Girls and horses

The stable as an arena for socialisation and mastery

What does the horse mean to girls' socialisation and development? Why are girls so fond of horses? This study is based upon field observations at a riding school in the North of Norway, and in-depth interviews with 7 girls frequenting this riding school (aged 16 to 30 years). The riding school is regarded as an arena where girls are given the opportunity to increase their perception of self-efficacy. By controlling the horse, the girls also learn about their ability to influence their social environment, to take control and to set limits for themselves and others. The activities also comprise caring for others, and as the horse is an animal in need of human care it serves as a training object for developing these caring functions. Having horses as a hobby may also be important in terms of collecting positive experiences connected to the development of identity. In particular, girls may learn more about their own possibilities rather than limitations, connected to feminine gender identity.